

SELIM PALMGRENS OPERA

»DANIEL HJORT»

Libretton.

Den definitiva libretton till operan »Daniel Hjort» utarbetades, efter J. J. Wecksell's skådespel av tonsättaren. Det gällde självfallet här att gå till verket med största pietet — dramat var ju så allmänt känt, och många repliker i detsamma hade ju redan för länge sedan till den grad ingått i det allmänna medvetandet att de rentav blivit bevingade ord. Med hänsyn härtill har tonsättaren strängt hållit sig till originaltexten, d.v.s. han har varken tillsatt eller ändrat ett enda ord, men naturligtvis av lättförklarliga orsaker varit tvungen att borteliminera ofantligt mycket som i en talpjes gör sig lättare och framförallt snabbare än i en opera, där det sjungna ordet tar betydligt längre tid än det talade. Dessutom innehåller ju Wecksells pjes en massa scener, vilka ha föga att göra med huvudkonflikten i dramat. En stark koncentration har härvidlug varit nödvändig. Vi relatera här i korthet musikdramats förlopp:

FÖRSTA AKTEN:

»Stora salen» på Åbo slott. Slottet belägras av hertig Carl's, Sveriges riksföreståndares trupper. Arvid Stålmarm, en trogen anhängare av Johan den tredjes

son, Sigismund, den legitime konungen av Sverige och Finland, försvarar slottet. En beskickning från hertig Carl försöker underhandla om fred, men Stålarms avvisar stolt beskickningen. En student, Daniel Hjort, skrivare och sekreterare hos Stålarms, upptagen som hittebarn i den högadliga familjen Stålarms tjänst, älskar Stålarms dotter Sigrid. Hans kärlek besvaras av henne, men i sin stolthet avvisar Sigrid honom. I det avgörande ögonblicket inskrider *Katri*, Daniel Hjorts moder och yppar för honom hans börd. Han är en son av det folk som Klaës Fleming och de adelige förtryckt, och för Klaës Flemings bödels svärd föll Daniel Hjorts faders, Pentti Ilkainens huvud. Katri uppmanar sin son till hämd på förtryckarne, och med ett löfte att icke återvända till sin moders famn innan han fullbordat hämden går Daniel Hjort till sitt värv — att åt fiendetrupernas befälhavare förråda slottet.

ANDRA AKTEN

(första tablån).

Amiral Scheels, den svenska flottans befälhavares läger utanför Åbo slott. Två soldater stå på vakt utanför Scheels boningshus. Den andre soldaten förtäljer om sin längtan till sitt hemland Sverige, där det nu som bäst är skördetid. Daniel Hjort kommer för att med amiralen uppgöra en plan om förräderiet. Med tillhjälp av en ring den Katri i första akten gett honom får han tillträde hos amiralen. Under den tid underhandlingen pågår sjunger andra soldaten sin hemlängtas visa. Då kommer Daniel Hjort ut från amiralens boningshus. Fördraget är nu gjort. »Daniel Hjort skall med ord och guld gräva sig in hos knektarne och slottets kraft just i dess kraft förlama». —

Som övergång till andra aktens andra tablå följer nu omedelbart ett sinfoniskt mellanspel där tonsättaren skildrar konflikten mellan Daniel Hjorts kärlek till Sigrid och hans pliktkänsla, som bjuder honom att handla som en son av Katri och folket.

ANDRA AKTEN

(andra tablån).

Stora salen på slottet. Johan Fleming, Sigrids trolovade, förtäljer en dröm, där han såg konung Sigismund på Flemingska gården »Kvidja». En ljus drömsyn, vilken snart avbrytes genom Arvid Stålarms och Olof Klaëssons, Johans halvbroders, ankomst. De rapportera att slaget är förlorat, finska armén är på flykt och upprorsanda genomsysar besättningen på Åbo slott. Man hör upprorsorl bakom scenen. Olof Klaesson, som anar Daniel Hjort's förräderi, anmärker att »värre makter är missmod verkat det». Arvid Stålarms ger nu befallning att slottet skall sprängas i luften just i det ögonblick hertigen instormar med sina trupper. Johan Fleming åtager sig uppdraget att med en fackla antända krutfaten i källarvalvet, omedelbart efter det signalen, ett pistolskott i valvgången avlossats. Alla utom Johan Fleming gå för att »bereda sig för evigheten». —

Sigrid inkommer, klädd som finsk bondflicka. Hennes fader har beslutit att sända henne bort i säkerhet innan slottet spränges i luften. Hon förklarar nu för Johan att hon vill dö tillsammans med alla andra på slottet, men Johan, som anar att hon ej älskar honom, vidhåller sin avsikt att låta bringa henne i säkerhet. — Nu återkomma Arvid Stålarms och officerarne för att tömma en sista bägare. Olof Klaesson, accompanjerad av officerskören sjunger dryckesvisan om »Sankt Göran». Innan han hunnit till sista versen höres det första kanonskottet. Bombardemanget av slottet har vidtagit. Olof sjunger

tredje versen, Daniel Hjort vill avlägsna sig, men avslöjas nu av Olof som förrädare. Daniel Hjort fängslas.

TREDJE AKTEN:

Krutvalvet på Åbo slott. Daniel Hjort, fastkedjad vid en pelare, utslungar i en monolog sin förbannelse över tyrannerna. Arvid Stålbarm och Johan Fleming inkomma. Den förre upprepar sin befallning till Johan att i samma ögonblick den överenskomna signalen, pistolskottet i valvgången höres, antända krutfaten. Ett kort, häftigt replikskifte mellan Johan och Daniel Hjort följer. Sigrid Stålbarm avbryter dialogen, instörtande genom en lönndörr. Hon tror ej på att Daniel Hjort begått någonting brottsligt. Hon besvar honom att yppa sanningen. Daniel Hjort medger att han förrått slottet till fienden, men han gjorde det för att hämnas på dem som låtit avrätta hans fader och störtat hans moder i fattigdom och elände. Plötsligt ljuder signalen, pistolskottet i valvgången. Johan vill störta till krutfaten för att antända dem, men Sigrid rycker facklan ur hans hand och kastar den långt bort. Den slocknar, och Sigrid faller avsvimmad ned vid Daniel Hjorts fötter. Hertigens soldater intrusa med facklor och dragna svärd. På en vink av Daniel Hjort fängslas Johan Fleming. Soldaterna befria Daniel Hjort från kedjorna, och med ett utrop: »Bort, valven ramna, hjärtan brista, luft, frihet!» vill han störta ut, men mötes av Olof Klaesson som förklädd smugit sig in genom knektarnes led och nedsticker Daniel Hjort. Under det knektarne avvärpa och fängsla Olof Klaesson faller ridån.